

ST
C

O
P
L
A
N
K
J
K
H
H

TARTU TÜTARLASTE GÜMNAASIUMI ÕPILAS- PERE HÄÄLEKANDJA

Nr. 4.

1. november 1932.

V aastakäik.

Väljaandja: Tartu tütarlaste gümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja: Aug. Raud; abi: E. Jaska. Tegev toimetaja: A. Hurt. Toimetuse liikmed: L. Juksaar, E. Kippasto, T. Linde, H. Puusepp, L. Raba. Talituse juhataja: V. Käppa. — Kaastööd võtavad vastu toimetuse liikmed igal ajal. — „T. T. G.“ ilmub iga kuu 1. ja 15. päeval, välja arvatud õppetöö vaheajad. Tellimishind: aastatellijaile 20 senti number, üksiknumbrite tellijaile à 25 senti.

Midagi peab armastama, et olla tugev.

„Midagi peab armastama, et olla tugev... Midagi peab olema armas, millest iialgi ei lahkuks — ei õnnes, ei surmas.“

Ma ei tea kindlasti, kas need sõnad on väljendanud esimesena üks meie noorema generatsiooni kirjanikest või on neil vanem algupära. Ent see ei olegi tähtis. Tähtis on nende sõnade võimas mõte nende sõnade õilis tõelisus.

Kui ma süvenen endasse ja lasen silmade eest mööduda maailma ja inimsoo vägevaid mehi ja naisi, siis saab mulle ikka selgemaks ja selgemaks selle lihtsa ja tagasihoidliku väljendise suursugusust.

Peab olema millessegi (kui tahate, siis ka kellessegi) eriliselt kiindunud, milleski eriliselt veendunud, millestki eriliselt vaimustunud, et kaalule panna selle eest kõik oma kehalised ja vaimsed jõud — igasugustel tingimustel, igasugustes olukordades, igasugustel kiusatustel ning avatlustel. Ja armastus selle millegi vastu kasvatab vääramata jõudu, kasvatab sitkust, kasvatab kangelasmeelt.

Mis tegi rahvussangariks meie, vaevalt koolipingist tulnud vabadussõjalase Kuperjanovi? Kas noormehelik hoolimatus, tühine seikluskirg, iseloomu taltsutamatus või ahne omakasu? Kahtlemata mitte. Oleks see olnud nii, siis oleksid ta vägiteod haihtunud ühes ta surmaga, siis ei võtaks keegi ta nime enam oma huulile, siis ei tunnistaks ta suurusest ja tugevusest ei ükski kirjatäht, raidkiri ega mälestusmoment. — Ta armastas kõige oma hingehadega oma kodumaad, oma maa vabadust, oma maa ilusat tulevikku, ja see tegi ta rahvuskangelaseks, tegi ta tugevaks.

Katsutagu kiskuda eemal põlist põllumeest ta isaisade talust, katsutagu võtta talt ära ta viimne vara, mis teda lahtaks jäädavalt ta armastatud elukutselisest tööst, ja kohe ilmneb, millise jõulise vastupanuga reageerib ta sellele, ja võidab. Või kui raskus on ületamatu, siis ta enam murdub kui paindub. Mulle meenub sel hetkel Läänemaa talupoeg, kes hakkas isegi seadusevõimudele vastu, kui need tulid võõraste võlgade eest müüma ta varandust. Ta viiakse nüüd kohtulaua ette, ta kannab kahtlemata ka karistust, ent kui ta kord vabaneb, siis, usun, tormab ta kahekordse innuga oma maatüki juure, et tasa teha mitmekordselt seda, mis ta on kaotanud vahepeal. Selleks jätkub tal jõudu ja tugevust, sest ta armastab emakest-maad.

Võib-olla, et olete lugenud Saarijärve Paavost. Ta asus elama metsamaadele, hallalisesse tallu. Mitu aastat järgimööda võttis talt varajane külm ja kevadine vesi peaaegu kõik põllusaagi. Ent Paavo ei kokkunud: ta söi männikoorega segatud leiba, kuid haris kahekordse, kolmekordse innuga oma põlde, kaevatas ikka sügavamaid ja tihedamaid kraave, kuni enam vesi ei küündinud orasteni, rahe sadu ei suutnud salvata rukkipeid ega sügis-külm ei puutunud kuldset vilja. Ta armastas oma hallamaad — ja võitis.

Kes ei tunneks doktor Stockmann'i Ibsen'i „Rahvavaenlasest“? Vaevalt võib leida tugevamat meest kui oli tema. Ja millest tuli ta tugevus? — On selge: armastusest oma kodulinna vastu, aga veel rohkem armastusest õigluse ja aususe vastu.

Meenutage suuri leidureid, teadusemehi, kunstnikke, poliitikamehi, rahvajuhte, väepää-

likuid, isikuid igalt elukutselt, ja teie leiате, et nende hulgas on ainult need tugevad, kes on kiindunud kõige oma olemusega oma ülesannetesse.

Ja lõppeks meenutage ema armastust oma laste vastu, laste armastust oma vanemate vastu, mees- ja naispoolte vastastikust armastust, üksiku rahvaliikme armastust oma rahva vastu, armastust, mis võib teha ennekuulmatuid imesid, ja teil on selge, milline võimas jõud peitub selles, kes armastab.

Armastus toob läbi tulest ja veest, tuulest ja tormist. Armastus ulatub mere sügavusteni. Armastus ei põrka tagasi millegi eest.

* * *

— Ütle, mu väikseke, kuis oskasid sa tulla koju?

— Tulin Turu teid, tipsutasin Häme härjateid.

— Kuid millest tundsid oma kodu, mu väikseke?

— Hallist koerast värava all, tundsin maja kuldsest kaevust.

— Millest tundsid sa emakese armsa?

— Ema ammutas õllevirret lõkendava leegi lähedal, ta ammutas ja laulis heleda häälega, rätik kaelas, rätik kui lumi ja vikerkaar.

— Millest sa oma isa tundsid?

— Voolis ta kirvekuuast, voolis ta kiirgava akna all.

— Nii leidsid sa tee, nii tundsid sa kodu, nii tundsid sa isa ja ema.

— Ei unusta mina ei elades, ei surres — sind, mu hinge hommikuõhetis ja õhtuhämarus, sind, mu rõõm ja kurbus imekaunis!

(Aleksis Kivi.)

A—de.

Neli luuletist.

Eneseleid.

Taas äratas täna mind ekslev, arg-häbelik tulikiir,
suudelden valla mu silmad, veel ulmade hurmusi täis,
laugudelt põikus siis vaibale,
kullase tolmuna nurka taas hiilis kui pelgunud hiir.

On vaikne mu tare, on väike
ja hallikassinine hämarik uduna loorib veel lubjatud lage.
Ent pagev, on pagev see hahkjäs ja roidunud pimedik:
tykikse sinist safiiri nii kirkast kui päike
mu silmle pillutab pisaraid piserduv klaas,
ja päikese tulisest pilgust, ta helklevast valgusest taas.
korraga täidet mu tare, ma ise, mu yksindus . . .

Oo — õnnestav yksindus, sa
mu yksindus, kodumaa,
oo — õnnistet hetk,
su saabuden varasel tunnil
ma palvetan:
viibi, oo, viibi veel sa
mind kosutab yksindusretk!
27. IX 31.

A. H.

Ühel õhtul.

See õhtu nõnda hall ja tundepehme,
nii vaikusesse tardund, siiski elav.
Leht kahiseb eel sammu seisatava
ja kaugelt laskub öö kui tume raske riie.

Ja tähti säraman! — Nad müüdid kuldsed,
nad killud, jäänud ärakustund päevast.
Lind öine loovib üle tumma taeva
kui mõte aeglane, last valla nukrast hingest.

Veel mõtlin naelutada hetke mõnda
tuld tuigahtama oma kurba ilma —
kui olid kadund ju . . . Vaid hetkeks nägin
neid vilksahtaman öiste vete põhjast.

Sa, elu, nii miks loovid minust mööda
kui öine lind, kui öine mõttekatke? —
Öö liub pehmeil nukrutsevail tiivul;
leht vaskne sügisene kahiseb eel sammu.

—rt.

Ühel raskel hetkel.

Ma kannatan, kannatan väga,
end valu ees kummardan.
Mispärast, mispärast just mina
end valule orjastan?

Ma püüan veel naeratada,
veel pisaraid peita ma;
ja külmalt kõik elustada.
Kuid tõesti — enam ei saa.

Mu hing on siiski liig sügav,
et välja sealt kiskuda
võiks seda, mis juurdunud põhja
ja lahti sest ütelda.

Ent siiski: pean läbima elust
ja kõigest, mis kurvastab.
Saan üle nii suurestki valust,
— kuid hinge see purustab.

13. X 32.

Heljo.

Sa ei tunne mu hinge.

Sa ütlid, et tunned mind,
tunned mind hästi,
näed läbi mu hinge.
Ent — ei! See pole nii,
vaid hoopis teisiti.
Ei leia sa teed
mu hinge sügavasse soppi,
ei too sa välja sealt seda,
mida
hoian ma saladuses.
Ma'i taha varjata,
olla salalik,
see pole minu jaoks.
Lahtine raamat ma,
kust võidaks lugeda.

Ja nad loevad
selgelt, mis kirjutet südame.

Arvavad: Nüüd kõik on selge. — Kas?
Kus?

— Te kuis rängalt eksite!

Ja sina, mu sõber,
tunned mind tõesti,
kuid põhjalikult — ei.
Püüa veel rünnata,
sügavusse tungida!

Leiad kas siis?
Tahaks kuis, et leiad sina!
Sina
vaid siis ütle: Nüüd tunnen sind.

—————
Siis on see õige!

24. X 32.

Heljo.

Tuli ja vesi.

(Algus „T. T. G.“ 1. ja 2. nr-is.)

Nägin, et Soolillel oli neid sõnu rääkides piinlik. Kapten tõusis istmelt ja lahkus, vabandades ajapuudusega. Leidsin enesegi ebasoodsas kõnevees ja lõpetasin seekordse vestluse sõnadega:

„Kuhu viib meid selline maailmapõletamine? Pisaraist pole olnud kellelgi kasu. Aeg on tõsiselt mõelda paremale ja loovale tööle (kogu inimkonna kasuks. Maha sõjad!“

Professor naeris, seejuures lausudes: „Teist saaks tubli diplomaat.“

Ent ma ei reageerinud öeldule ja ruttasin oma kajutisse. Leidsin midagi ebatavalist professoris ja kahetsesin kogu oma merereisu. Läbi pisukese kajutiakna nägin välku joonistavat taeva idääarele silmipimestavaid jooni, mis peegeldusid roheka helgina merepinnal. Aeg-ajalt kostis kõuekõminat ja laev kiikus kaunis tugevasti õõtsuvas veemõllus.

Istusin akna kõrval olevasse tugitooli. Olin väga väsinud ja tundsin unepohmelust poolavatud silmil. Mõnuldes vajusin ikka enam ja enam teadmatusse. Korruga ehmusin. Väike aken

avati ja ma nägin säält inimesi ronivat minu kajutisse. Mehi, naisi ja lapsi kogunes mu ümber. Oh — milline kerjustekari! Mõned kargasid karkude najal, kuna teiste kolletanud kõhnadele nägudele oli vajutanud nälg oma tunnused. Lapsed rāpaseis riidehilpudes hoidsid kramplikult kinni emade seelikuist ja nende silmis läikisid pisarad.

„Mis te soovite?“ küsisin, ühtlasi võpahtudes, kumeldes oma hääle metalset kõla.

„Leiba! — Leiba! — —“ vastati kooris.

„Miks te ei tööta?“ ütlesin sunnitult.

„Ei ole võimalik,“ sõnas karkudega mees. „Ah kui rasked on need (ta näitas oma karkudele) kanda! Mul pole jalga, et sellega astuda väaratamatult oma eluteed.“

„Aga miks sina ei tööta?“ küsisin ühelt teiselt nende hulgast.

„Mul pole käsi,“ kaebas see. „Sõda röövis need minult ja nüüd olen vaid elav korjus.“

„Hää küll! Teie, mehed, olite sõjas, kuid naised säälsid taga — miks teie ei teeni endile leiba? Olete ju kõik nähtavasti üsna terved.“

„Terved!“ pilgati kooris. „Meie põeme hingelist mädanemist. Huvitav haigus — eks ole? — Meie noorpõlve vähenõudlikest unistustest on jäänud vaid haisevad jäänused kuhugi mälestuste kolikambrisse! — — Haiged lapsed, nälg — need on meie pärandus. Miks teie ei teeni!? — Pole tööd — majanduskriis, sõda!“ Nõnda nad tänitasid kõik kooris.

Külmad higipiisad ilmusid mu laubale. Siis kuulsin väljas sõjakära, kahurite tumedaid mürske ja kuulipildujate õudset raginat. Juhitsin pilgud aknale. Mu ees avanes kohutav vaateväli. Hämar-sinises suitsus askeldasid kiiresti inimkogud. Püssitääkidega lõhuti meeste rindu ja voolav veri levitas võigast lehka. Põrgulik müra ja kära oli muusikaks tolele etendusele säääl näitelaval. Nägin üht kogu erinevat mustast suitsuhämarusest. Ta jooksis hingeldades akna poole. Ühe hetke pärast oli ta mu juures. Sõduri kogu suurenes hiiglaseks. Tajusin ta suitsevat relva ja kõlisevaid kannukseid. Ühkelt näitas ta oma rinnale, mida ehtisid paljud aumärgid. Siis nägin ta kollakaid hambaid naerust laialiveninud huulte tagant. Tundsin ta ära. Soovisin karjuda, kuid hirm oli halvanud kogu mu keha. See oli — mu isa! — — Saladuslik hääl sisistas mu kõrvu: „Pisarad ja tuli! — Tuli ja vesi! — — Sic transit gloria mundi! — — —“

Ärksin. See oli vaid õudne unenägu. Mu ümber valitses täieline pimedus; ainult välgu kuma valgustas hetkeks kajutit. Laev kiikus metsikult ja ma pidin toetuma seina najale, kui ei tahtnud kaotada tasakaalu. Vee kohin irvitas akna taga ja kuulsin seda hüplevat laevalaelegi. Torm oli puhkenud. Ma polnud veel vabanenud endisest ärevusest, kui saabusid uued, veelgi kohutavamad nähtused.

See polnud ju enam unes. Laevatekilt kostis tumedaid mürtse: üks, teine ja kolmaski. Libisesin võimalikult ruttu ukse juure ja avasin selle. Jahe tuulehoog ühes külmade vihmapiiskadega haaras mu rõivastest. Sain aru, et kuski lõhuti ust. Varssi kuulsin kedagi vanduvat prantsuse keeli. See oli tüürimees.

„Kapten, avage uks, või muidu teeme selle pilbasteks. Andke meile välja professor! — Muidu viskame laadungi merre.“

Nii kõlas katkendiliselt läbi tormi ulumise. Ent kapten vaikus.

„Ahaa!“ kuulsin jälle rääkivat tüürimeest. „Siin veetakse lõhkeaineid Hispaaniasse. Misjaoks? Kurat võtaks! — Tean teie suhteid Prantsusmaaga. Maha professor, äraandja ja salakauuba-vedaja! — Poisid, astuge siia!“

Jälle kuuldus mürtse. Olin kui mingisuguses labürindis, kust pole väljapääsu. Lõhkeained?

Silmapiikselt selgus mulle kõik. Järsku vai-

kis lõhkumine ja nüüd kostis ägedat sõnadevalingut. Kapten oli väljunud ja katsus panna maksma oma mõju. Et see aga tal ei õnnestunud, seda põhjendasid revolvriripaugud laevatekil. Siis kuulsin meeste-jõuku tormavat laevaahtrile, kus asus professori kajut. Loomusunnil haarasin varnast oma mantli ja jooksin mööda kitsast treppi laevalaele. Minu ainsamaks mõtteks oli: mäss — mäss ja millega see kõik lõpeb. Ent sündmused arendasid kiiresti üksteist — kiiremini, kui seda suudavad tajuda inimmärvid. Tekil tabas mu silm mõningaid korjuseid. Üks nendest oli kapteni oma. Ta lamas kummuli oma veres, hoides veel nüüdki kramplikult revolvrit käes. Jälle kerkisid meeste siluetid purjede varjust. Välgu hetkelises valguses nägin nende kahvatunud nägusid.

„Tuli ahtris!“ oli ainukeseks lauseks nende huulil.

Haistsin isegi suitsulehka, kuid tuleleeki ma veel ei näinud.

Kust pääsis tuli ahtrisse? Võib-olla professor, aimates enda kadu, süüitas laeva. Laeva laadungiks pidi olema ju lõhkeaine!

„Päästepaadid! — Päästepaadid!“ kuulsin mässajate häält piksemürinas. Hirmu mõjul jooksin pardale. Nägin päästepaate lastavat lainetesse, nägin metsikuid inimpilke, nägin tuldkil!

Siis saabus tugev laine, mis kallutas laeva ühele küljele. Kaotasin tasakaalu, ja hetke pärast süleles mind külm vesi. Kuulsin endale visatavat midagi. Haarasin sellest ja vajusin alateadvusesse.

Kui avasin silmad, olin ühel inglise aurikul, mis oli teel Riiga. Säääl jutustati mulle, et umbes tund aega tagasi on nad näinud kohutavat plahvatust merel. Mind märgatud minestunult üsna nende laeva lähedal. Ma võivat oma elu eest tänada päästerõngast, millest olin hoidnud nii meeleehtlikult kinni. „Astra“ päästepaate polnud nad näinud aga kuski.

Sellest on möödunud aastaid. Viibin oma kodus, kindlal maal, ent on jäänud rinda tunne, nagu viibiksin alati tormisel merel. Kuulen lainete turtsuvat mürinat, aiman tule süngest kohinat ja näen välkude tundmatuid sõnu tumedal taevafoonil.

E. Saks.

(Lõpp.)

Kõige tugevam inimene maailmas on see, kes on üks.

H. Ibsen.

* * *

Kes on oma kirgede ori, see ei ole vaba.

Aug. Kitzberg.

J. OTSASON.

Mererand.

Neistsinaseist lahkunuist.

XI lend 1830 (järg).

Esimeses numbris vaatlesin viimasena Hild Fischer'it. Nüüd peaksin kohe edasi minema, kui mitte mälu ei oleks teinud väikest viperust. Paigutasin Hild Fischer'i vanemad elama Kivi või Roosi tänavale ja tituleerisin H. Fischer'i isa peensavitöömeistriks. See polnud aga mitte nii. Vahetasin ära H. Fischer'i vanemad Laine Künnapuu vanematega, ja sellest tuligi eksitus, mida nõuab mu kohus siinkohal vabandada ja õiendada. Hild Fischer'i kodu oli Peetri kiriku taga ja ta isa oli kärneriks. Mäletan praegu päris selgesti, et tõin Fischer'i aiaid kressitaimi oma rõdukastidesse (kasvasid imehästi); mäletan hästi, kuidas patseerisin Fischer'i aias ja nautisin lopsaka taimestiku ilu. Täienduseks olgu veel juure lisatud, et Hild

Fischer teenib juba mõnda aega Põllumajanduse-Pangas Suurturul.

Nüüd siis järjekorras edasi.

Magda Himma — Aleksandri tänavast; isa peamet — kingsepa-amet, kuid tegi vahel muidki juhuslikke töid. Kasvult oli Magda Himma keskmist määra, juuste toonilt eestiliselt šatään; näolt kahvatu poole kalduv, väikeste kibeduste ja ironia-nüanssidega, kurdudega; poosilt — mitte just kõige graatsilisem ja õgva-joonelisem. Kõneles õige palju, sõnade-valikus juhtus ka korrektsusetoonist kõrvale kaldumisi; ütlustes oli tihti sappi, ironiat, etteheidet nii kaasõpilaste kui õpetajate aadressil, vahel tabavat ja teenitut, vahel ka põhjendamatu, klatšimaigulist, norivat. Kes teab, kas põhjustas seda ta eluseisukord või oli selles süüdi ta

iseloomu põhiolemus, — kes teab! Muidu ei olnud ta norutajate-liigist, vaid küllalt kuurasi-kas, alaliselt liikuv koguni haarleegi. Kooli-üritusis tõmbas kaasa aktiivsemate kõrval, nagu ta oma klassikaaslastegi hulgas oli üks esimese sõna ütlejaist. Lähikäimine teiste õpilastega oli tihe; teda oli vaja paljudele ja ta ise leidis enda tarviliku olevat ka poetada alaliselt siiasinna kaasõppurite tegelemisesse. Õpinguis tuli välja omaga, kuigi anded oleksid võimaldanud rohkem. Praegune töö-tegevus mul isiklikult teadmata.

Hildegard Jesse — Tartu plika, kust tänavast — täpselt ei mäleta. Isal (nagu on mees) oli vist mingi mehaanikatöökoda. Põlvnes Nõo-Luke. kandist, kaunis tähelepandavast sugukonnast — nii isa kui ka ema poolt. (Kirjutas omal ajal ka perekonna-kroonika, kuid seda on, kahjuks, sel momendil võimata kätte saada.) — Keskmist kasvu, valgevereline, šataän-blondijuukseline, naerunäoline. Elava loomuga, kuigi harilikus elus tagasihoidlik, tasakaalu pidav, ette kippumata, viisakas. Istus ja liikus rahulikult; kui kõneles, siis vaid tuli avalikuks ta energilisus ja kärmus. Õpinguis püsis keskmiste hulgas; mõni aine, näiteks võõrkeeled, tegid raskusi. Tagasihoidlikkus oli põhjuseks, et ta ei mänginud domineerivat osa õpi-

lasalgatusis. — Jällegi on ta praegune saatus teadmata.

Ellen Jürjalo — Luunja taluperemehe tütar. Väikekasvuline, ümmarvormiline, kuid sitkekoeline. Punetavate palettega, elavate silmadega, temperamentliku näoilmega. Juustoonilt natuke tumeda poole. Hääle-täämbr nooruslikult heledakõlaline. Näiliselt alistuv, koolilapselik, kuid tõeliselt õige tarmukas, südi, iseseisev, õigust nõudev, mitte üksi enda, vaid ka teiste eest paindumatult väljaastuv; siiski mitte lakkamatult noriv, vaid veendumuslikult väljenduv, asjalikult reageeriv ja siis solidselt vaikiv. Eesti vintskusest ja iseteadvusest täiesti läbi imunud. Nuttis ka vahel; arvatavasti õiglusetunde haavumisest, võib olla, et ka kangelaesusest. Õppis kindla selgusega, et tuleb maksu mis maksab, keskkoolis pakutav teadmiste-quantum sisse võtta ja ära seedida. Ja toime ta tuli korrapäraselt oma asjaga. Kaasõppurite, samuti õpetajate poolt lugupidavalt sallitav. Üldse oli selgejooneline, kindlailmaline, laitmatu tütarlaps, plika-east mitte veel väljaküündiv ega koolilapsevormist mitte veel laialivalguv. Kohustusliku ja teadliku püüdega tegelev ka kooli ringes. — Praegune eluseisukord teadmata.

Alter ego.

Keelenurk.

Uus raamat keeleuunduse üle.

„Keeleline käsiraamat“.

Neil päivil ilmus nende ridade kirjutaja poolt uus raamat keeleuunduse yle päälkirjaga „Keeleline käsiraamat“.

See annab täielise ylevaate keeleuundusest. Kõik uuendused loetellakse systemaatilises järjekorras, põhjendetakse teatavate vaatekohtadega ja valgustetakse väidetega. Uuenduste nimekiri on ysna pikk: 73 uuendust. Nende juure veel kolm ametlikku. See kõik on raamatu esimeses osas.

Raamatu teine osa käsitleb „erinevusi“, see on väiksemaid kõrvalekaldumusi ametlikust keelest. Neid on yle saja. Seega uuendustega kokku umbes 200 paragrahvi.

Isegi uuenduste mitte-pooldajaile peaks see raamat olema huvitav, sest „erinevustega“ kõrvuti esitatakse ka ametlikud vormid, konstruktsioonid ja sõnad. Järelikult võib sellest raamatust ka ametlikku keelt tundma õppida.

Lõpus pakutakse rida põhimõtteid ja aforisme keeleuundusest ja selle vahekorrast „ametliku“ keelega.

See on esimene sellelaoline raamat, mis annab kokkuvõtliku ylevaate sellest, mis on keeleuundus. Selles esitatakse niihästi uuen-

duslikud muutevormid, syntaktilised nähtused kui ka sõnad. Muu seas on selles pikk nimes-tik uusi sõnu.

Et seda raamatut teha võimalikult kättesaadavaks noorsoole, siis on ta hind määratud võimalikult odav — ainult 30 senti. Kuid see odavam hind maksab ainult 30. novembrini. Selle järele, alates 1-sest detsembrist on hind poole kallim — 60 senti. Seepärast loodab väljaandja, et noorsugu, eriti need noored, kes on huvitet keeleuundusest, kasutaksid seda juhust, mis neile esineb selle raamatuga.

Kui noorsugu toetab seda raamatut, omandades seda, siis toetab ta ka keeleuundust ja yldse keelekultuuri Eestis.

Noorele rahvusele, nagu seda on eesti, on keele arendamine väga tähtis. Ilma arenend keeleta ei või olla õiget rahvuslikku kultuuri. See, kes ei harrasta eesti keele arenemist, ei saa täielikult aru eesti rahvuskultuuri mõttest ega ole selgund vaatega rahvuslane. Noorsugu kui vaimliselt värskem element Eestis on selles suhtes tundelisem ja mõistab seda paremini. Kui see oleks noorsoo teha, siis areneks eesti keel palju kiiremini ja edukamalt suurema rikkuse

ja peenuse poole ja tõuseks varsti teiste kultuurkeeltega yhele tasemelle, nii et eesti keeles võiks niisama hästi väljendada niihästi rahvusliku omapärasuse kui moodsa üldkultuuri kõrgeimaid avaldusvorme.

Esitan põhimõtte: ilma arenend keeleta ei või meil olla ka tõsiselt väärtuslikku kirjandust. Keel on kirjanduse tööriist, instrument. Nagu kunstnik ei või oma täit võimet ja hinge kuuldavale tuua puudulikul mänguriistal, nii ei või ka kirjanik oma kunstiunistust hästi väljendada puudulikul keelel.

Keeleuenduse kaudu pyyab eesti keel selle suurima täiuse ja peenuse poole. Seepärast on loomulik, et noorsugu seda toetaks.

„Keelelises käsiraamatus“ on aforism, mida tahaks kui mingit sygavat veendumust sydamelle panna ja terutada noorsoole: „Toetades ja harrastades keeleuendust, toetetakse ja harrastatakse nyydsel ajal kõige rohkem ja kõige paremini eesti rahvuslikku kultuuri.“

Joh. Aavik.

Kooli elu.

Õpilaspere valitsuse kriis. Õpilaspere vanem J. Otsason lahkub.

Esinduse erakorraline koosolek
26. X 32 kell 16.

Koosolekul viibisid hr. dir. J. Roos, hr. J. Püttsepp ja 16 Esinduse liiget.

Esinduse juhataja teatab koosolekul viibivatele Õpilaspere vanema lahkumisest, mille põhjustas hr. direktori poolt esitatud kaks põhikirjale juurelisatud punkti: 1) Õpilaspere vanemaks võib olla ainult õpilane, kellel pole ainustki nõrka hinnangus, ja 2) Õpilaspere Esinduse viiest kandidaadist valib koolijuhataja kolm kandidaati, kes siis pääsevad lõpliku valimisele.

Püstitatakse uued kandidaadid Õpilaspere vanema kohale:

- L. Päärend Vb — 12 häält.
- G. Virks Vc — 10 häält.
- N. Vaat Va — 5 häält.
- H. Valdin Vb — 4 häält.

L. Koni (Vc) keeldus põhjustel, mida ei võivat esitada Esindusele. Järgmine Õpilaspere vanema valimine toimub arvatavasti laupäeval 5. nov.

Koosolek lõppes kell 17.50.

Muusikaring.

Muusikamuseumi Ühing ja T. T. G. Muusikaringi korraldusel oli laup. 8. X 32 kell 17 T. T. G. saalis v a n a - m u u s i k a õ h t u, mille kavas oli järgmist: 1. Ingeri karjapasun ja sikusarv (Peeter Pugatsev, Ingerist). 2. Parmupill, roikapill, viiul (Heinrich Grünberg, Häädemeestel). 3. Hiiukannel, kannel (Johannes Rosenstrauch, Kadrinast). 4. Pöiepill (Johannes Iturm, Raplast). 5. Torupill (Jakob Kilstrom, Kuusalust). 6. Rahvaleelod (Anne Vabarn, Setust; Mari Kilu, Jöelähtmest; Aleksander Jürgens, V.-Vändrast). 7. Rahvatantsud. Osavõtjaid oli nii palju, et oli täidetud kogu saal, kõrvalklasse ja lava ümbrus; arvult vahest 800 ümber.

Vanamuusika õhtu Tartu tütarlaste gümnaasiumis 8. okt. 1932.

See oli ülev vanamuusika õhtu, millise korraldas Muusikamuseumi Ühing. Tartu tütarlaste gümnaasiumi õpetajad ja õpilased said sellest õhtust unustamatu ja haarava elamuse. Oli nagu tunne, et muistsed ajad tulid tagasi, ajad, mis tunduvad tänapäev nii lihtsad ja kodused oma ilulise ja helilise elusisuga. See õhtu oli nagu kauge kajastus endise eesti küla vaimsest elust, millest peaksid välja voolama ka tänapäeva eesti vaimse kultuuri elustavad lätted. Kuulajate kujutluses muutus see endine iluelu reaalseks kangastuseks. Meie koolipere nägi seda, mida ta enne polnud näinud, ja kuulis seda, mida ta enne polnud kuulnud. See õhtu oli väga õpetlik ja kasvatav endiste aegade mõistmise suhtes.

J. Roos.

Sporidiring.

Laupäeval 8. X 32 kell 19.50 oli ülikooli võimlas E. N. K. S. T. G. ja T. T. G. käsipalli-naiskondade vaheline esivõistlus.

Võitjaks tuli T. T. G. naiskond (koosseisuga M. Vassil, L. Suubi, S. Martinson, A. Heidok, L. Mals, L. Morgen) vahekorraga I game — 15 : 12 ja II game — 15 : 9 T. T. G. kasuks.

Pühapäeval 9. oktoobril kohtasid käsipallis ülikooli võimlas T. T. G. ja Akadeemiline E. Ü. N. Ü. naiskonnad. Publikuks rohkearvuline üliõpilaspere, ent leidus ka asjasthuvitatud kooliõpilasi. Mäng oli enam-vähem tasavägine. Alul juhtis E. Ü. N. Ü., ent siis T. T. G. tütarlapsed tegid kõik, et viia vahekorra 15 : 15-le. Siiski juhtus katastroof hoolimata Vassil'i osavast ja jõulisest mängust ja teiste püüdeist. Teine game oli juba akadeemiliste naiste kasuks 15 : 6.

Laupäeval 15. okt. oli järjekorraline võistlus T. T. G-l Saksa gümnaasiumi naiskonnaga. Kergetelt võitis T. T. G. gamedega 15 : 13 ja 15 : 4.

Kirjandusering.

Hõimu-aktus 15. X 32 T. T. G. saalis.

Tänavu korraldas hõimu-aktuse Kirjandusering. Aktuse kavas oli: 1) avasõna hr. dir. J. Roos'ilt; 2) klaverisoolo; 3) prl. E. Jaska referaat: „Uusimaid uurimusi hõimurahvaste kohta“; 4) Muusikaringi laulukoori ettekanded; 5) deklamatsioon õpil. Repson'ilt IIIb; 6) L. Juksaar'e referaat: „Meie väiksemate hõimude — liivlaste ja ingerlaste — tänapäeva elust-olust“.

Lõppeks ühislaul: „Eestimaa, mu isamaa!“. Aktust võib pidada õnnestunuks.

Vaidluskoosolek 17. X 32 kell 17 ajaloo-klassis.

Refereeris Terna Linde Va klassist teemil: „Naine ja kutse-elu“.

Vaidlus kujunes enneolematult ägedaks. Sageli löid sekka ka õpetajad. Naiste vastu tõsteti süüdistusi, nagu oleks naine vähem arenenud, distsiplineerimatu, korralageduse-looja, nagu tahaksid naised mehi matkida jne. Naiste kaitseks kõneles pikemalt prl. Jaska, millele järgnes tormiline kiiduavaldis.

Enam kaua aega pole T. T. G. seinad kuulnud sellist energilist sõnadelahingut.

Koosolekul viibisid hr. direktor, prl. E. Jaska, prl. T. Thomson, hrad Raud ja Konks. Õpilasi oli 50-ne ümber, millest ühe kolmandiku moodustas Va, peaaegu teise kolmandiku IIIb, kuna ülejäänud osa jagunes teistele klassidele (à 2—3 õpilast). IVc ja IIIc-st polnud ainustki õpilast.

Koosolek lõppes kell 19.

Kunstiring.

Kunstiringi korraldusel oli 12. X 32 kell 18 r o k o o - õ h t u. Kavasa: 1) avasõna hr. J. Püttsepalt; 2) klaverisoolo H. Kullam'ilt Ib; 3) referaat: „Rokokoo-aja eluviisidest“ J. Otsason'ilt Va; 4) plastika — E. Tobialt Ia; 5) „Antonie Watteau' lühike elulugu“ L. Raba'lt IVa (siia juure kuulusid ka valguspildid mainitud kunstniku loomingust); 6) laulusoolo prl. H. Parson'ilt; 7) lõppsõna.

Saali oli kogunenud üle poolesaja õpilase — enamuses Kunstiringi liikmeskond. Üle hulga aja oli rakendatud käva sisustamiseks ka noorema klassi õpilasi, sellepärast suhtusidki eriti tähelepanelikult kuulajad noorte „kuntnikkude“ ettekandesse. Nii kutsuti E. Tobias uuesti välja. Ka külalisena esineva prl. H. Parson'i laulud leidsid sooja vastuvõtu.

Ekskursioon.

Septembri lõpupäevil käis IIIa Müta mõisas ekskursioonil.

Teeõhtu Ia kl.

22. X 32 laupäeva õhtul oli Ia klassil teeõhtu.

T. T. G. Õpilaspere inglise-õhtu

W. Scotti 100-aasta surmap. puhul 19. X 32 kell 18 T. T. G. saalis.

Inglise-õhtu oli keskkoolide-vaheline T. T. G. ja T. P. G. õpilaskondade korraldusel. Kavasa: 1) Marss — T. P. G. puhkpillide ork. hr. A. Nieländer'i juhatusel.

2) Avasõna — hr. J. Konks.

3) Inglise hümn — T. P. G. puhkp. orkestrilt.

4) „Walter Scott ja meie“. Refer. hr. mag. A. Oras.

5) Klaverisoolo — H. Hansson T. T. G.

6) Ettekanne — T. P. G. orkestrilt.

7) Katkend W. Scott'i teosest „Ivanhoe“ — V. Vaha T. P. G.

8) Viulisoolo — Karl Lust T. P. G.

9) Katkend Lord Byron'i müsteeriumist „Kain“ — A. Hurt T. T. G.

10) Lõppsõna.

11) Marss T. P. G. orkestrilt.

Õige ülevaatlik ja huvitav oli hr. mag. A. Orase referaat. (Kahju ainult, et kõik seda ei kuulanud.) Kauneimaks osutusid aga T. P. G. orkestri ettekanded, mis aasta paar tagasi ka kõige parema tahtmise man ei suutnud kõita kuulajat.

Karskuspäev.

Laupäeval 22. X 32 oli karskuspäev; sel puhul peeti karskustunde, kuhu koondusid paralleelklassid ühiseiks läbirääkimisteks. Vastavate referaatidega esinesid prl. Th. Thomson, pr. L. Ploompuu-Haamer ja prl. S. Pruuden.

Hans Nieländer'i viiulikontsert.

Kesknädalal 26. X 32 kell 18 oli T. T. G. saalis viiulivirtuoosi Hans Nieländer'i kontsert laiematele hulkadele. Kavasa Händel'i, Mozart'i, Viotti', Paganini', Kreisler'i, Sarasate', Liszt'i jt. helitöid.

Klaveril saatis noor klaverikunstnik Kägu. See oli H. Nieländer'i ainus kontsert Tartus ja oleks pidanud äratama tõelikult palju enam huvi. Enamuses olid T.T.G. õpilased, kuna võõrastest oli ainult üksikuid eraisikuid ja mõned kooliõpilased teisist Tartu keskkoolist.

Kirjanduseõpetuse abiraamatute käsikogu avatakse neil päevil I eesti keele klassis. Sinna paigutatakse kriitiline kirjandus vanematele klassidele, nagu kõik aastakäigud „Eesti Kirjandust“, „Loomingut“, „Noor-Eestit“ ja muid üksikuid esseid ja artiklite-kogusid. Kogu tarvitamine on mõeldud esmajoones koha peal.

Üksikasjalikud tarvitamise määrused pannakse kogu juure välja.

Kooliaasta I veerand

lõppes ametlikult ühise saalikogumisega neljapäeval 27. X k. 11. Dir. J. Roos andis lühikese ülevaate koolitöö tagajärgedest, järjestades traditsiooniliselt klassid nende õppetöö edukuse järele. Esikohale pääsis IIc klass, viimasele kohale jäi IIIb. (Teisel kohal esitatakse üksikasjad). Pärast saalikogumist läksid õpilased oma koduklassidesse, kus anti neile kätte teatevihkudes I veerandi numbrid. Tegelikult kestsid aga tunnid edasi kuni 27. X õhtuni. Uuesti algas õppetöö täna 1. novembril k. 8.

Ülevaade T.T.G. 1932./33. õ.-a. õppetegevusest I veerandaaastal nõrkade otsuste järele.

Klassid	Õpilaste arv	Nõrku otsusi	„3-“ klassides	„3-“ ja „3-“ nõrkadeks arvatud	Õpilase kohta nõrku	Klasside järjestus headuselt (solgudes läinud aasta kohad)
Ia	48	42	57	61	1,270	II
Ib	46	56	67	78	1,695	VII
IIa	31	39	48	55	1,774	IX(XV)
IIb	38	42	62	63	1,657	VI(VI)
IIc	28	17	34	28	1	I (IV)
IIIa	39	73	55	91	2,333	XIII(IX)
IIIb	35	67	76	92	2,602	XIV(VII)
IIIc	29	48	48	64	2,206	XII(XIII)
IVa	28	35	41	49	1,750	VIII(XII)
IVb	32	35	37	47	1,468	IV(XI)
IVc	22	24	32	35	1,590	V(XIV)
Va	28	22	44	37	1,321	III(II)
Vb	25	35	46	50	2	XI(X)
Vc	23	32	33	43	1,869	X(V)

Märkus: Selgituseks 5. numbrite-samba kohta olgu öeldud, et iga kolm „3---st“ on arvatud üheks „2-ks“. Nii annab, näiteks, Ia klassi 57 „3---st“ 19 nõrka juure; 42 faktilist nõrka ja 19 „3---te“ nõrka annavad kokku 61 nõrka; 61 nõrka, jaotatud õpilaste arvule, annab iga õpilase kohta 1, 270 nõrka.

Cum laudesid oli 4: IIB — 2; IIIb, IVa ja Vb à 1.

Kooli aastapäeva

eeltööd on täies hoos käimas. Aastapäeva pidustused toimuvad järgmise kava järele: 1) 12. XI k. 11 hommikul aktus; 2) 12. XI kella 18—23 piduõhtu noorematele klassidele (I, II ja III) ja auvõorastele; 3) 13. XI kella 18—23 piduõhtu vanematele klassidele (IV ja V), vilistlastele ja nende poolt kutsutud külalistele. Peokavas on ettenähtud T.T.G. koolikoori ettekanded, näidend (A. Adsoni „Iluduskuuninganna“ I vaatus) prl. E. Jaska juhatusel, võimlemise- ja plastikanumbrid. Peo korraldavas komisjonis töötavad: õpetajad F. Laa-

rens (üldjuhataja), E. Rosenberg, S. Pruuden, E. Jaska, J. Püttsepp; Van.-komitee esindajad: S. Paldrock ja W. Kustlov; Õpilaspere esindajad: J. Otsason ja N. Vaat.

T. T. G. Vilistlaskogu X aastapäeva pidustused.

Aktus kell 10 T. T. G. saalis.

Aktus avatakse ühiskorraliga „Ma kumardan sind, armu vägi“, mille järele end. õpet. hr. A. Kruus peab lühikese vaimuliku kõne. Avasõna ütleb vil. S. Lang, „Isiksusest“ kõneleb vil. M. Teder, edasi kantakse ette Vil-kogu aruanne vil. M. Sorgsepalt ja tervitusi direktorilt, end. õpetajailt j. t., kellel T. T. G. Vil.-kogu juubel meeles mõlkunud; loeti ette ka rida telegramme.

Aktuse muusikalise külje eest hoolitses H. T. G. orkester ja T. T. G. laulukoor hr. P. Konsapi juhatusel.

Aktus lõpeb ühislauluga: „Eestimaa, mu isamaa!“

Juba päevi kestnud ärevus on jõudnud haripunktile pühapäeva hommikuks. Nagu uut verd oleks valgunud T. T. G. tegelemistesse; nagu võõras, kaugelttulev tuul oleks läbinud vanu kooliruumi — on toonud erksust, on toonud elu.

Jalutades hommikul sääl vilistlaste tihedamais ridades, puutus silma palju võõraid nägusid, kuid oli palju neidki, keda nähtud lahkuvat kevadeti meie ühistest ridadest; kuid kõrvu ei kostnud enam endist tütarlapselikku sädistust, helisevat naeru ega muretult säravaid silmi — eluraskuste koorem on sundinud tõsiseks hääle, joonistanud mõnelegi näole jooni oma raudse käega ja litsunud silmisse muret.

Siiski kaikus puhuti vanade seinte vahel ohjeldamatu naer — nende huulilt, keda elu kannud hellitlevalt kätel.

Kümme aastat, kümme pikka aastat on möödunud, mil kerkis mõte T. T. G. Vil-kogu asutamiseks, ja nüüd kümne aasta kogutuna leida end jälle ühise pere liikmena ühiste mälestuste teedelt, oli kindlasti ülev.

Vilistlaskogu peakoosolek.

Pärast aktust kohe oli Vilistlaskogu peakoosolek rohkearvulise osavõtuga. Muuseumi valiti uus järjekordne juhatus. Juhatajaks sai Erika Plado III lennust.

Vilistlaskogu piduõhtu kell 19.

T. T. G. vilistlaste 10. aastapäeva juubeli-meeloole kandus üle ka õhtusele peole ja pidulistele. Õhtukava koosnes peamiselt muusikast, laulust ja tantsust. Klaveril esinesid vil. T. Jakobson, L. Lesta ja T. Birkental, tšellol hr. M. Slatkin ja soololaule kandis ette hr. Laanenbek. Tantsudega lõpetasid kava vil. V. Otsus ja P. Lindenau.

Ettenägemata põhjusil jäid kavast välja laulud meesdoppeltkvartetilt ja deklamatsioon klaveri saatel.

Kõik ettekanded leidsid publiku poolt elavat aplodeerimist.

T.T.G. Lastevanemate-komitee

koosolek 2. okt. 1932. a. k. 15 kooli ruumes.

Päevakord: 1) avamine; 2) koolijuhataja aruanne; 3) Lastevanemate-komitee aruanne; 4) kooliarsti teated; 5) õpetaja hr. J. Konks'u kõne „Õpilaste nõrgast edasijõudmisest“; 6) valimised; 7) läbirääkimised.

Koosolekut juhatab dir. J. Roos, protokolli pr. J. Rästa.

Pärast direktori kõikkülgset kooliaruannet kannab ette Komitee esimees W. Kustlov Komitee tegevuse aruande ja laekur J. Kivisaar rahalise aruande, mille tasakaal on kr. 2160.85. Kooli arst prl. H. Puusepp esitab lühikesed andmed õpilaste tervislikust seisukorrast, misjärele saab sõna pikemaks kõneks õpet. J. Konks, kes puudutab kujukalt neid põhjusi, mis takistavad õpilastel rahuldavat edasijõudmist.

Vanemate-komiteesse valitakse klasside järjekorras järgmised vanemad: Ia: prd Sütt ja Tamm, Ib: prd Arens ja Lukk, IIa: prd Soome ja Tanilov, IIb: hr. Kustlov ja pr. Jakobson, IIc: pr. Lõhmus ja hr. Tootson, IIIa: pr. Paldrock ja hr. Pöder, IIIb: hrad Hurt ja Pehka, IIIc: hrad Martinson ja Blaufeldt (asem.), IVa: pr. Trees ja hr. Arvi, IVb: prd Sieling ja Raudsepp, IVc: prd Hansen ja Elevant (asem.), Va: hr. Epler ja pr. Morgen, Vb: pr. Veski ja hr. Päärend, Vc: prd Jurak ja Koppel.

Pärast üldkoosolekut oli uue Lastevanemate-komitee esimene koosolek, kus Komitee juhatusse valiti: pr. S. Paldrock (juhataja), W. Kustlov (juh. abi), hr. Päärend (laekur), J. Rästa (kirjatoim.), pr. Lukk.

Teateid Tartu keskkoolidest.

T. K. G. (Tartu kommertsgümnaasium) ja

T. K. K. (Tartu kaubanduskool).

Õpilaskonna juhataja on A. Karin, abi R. Kana. Koolis on 7 ringi. Suuremad neist on Humanitaarring (juh. H. Peets) ja Karskusring (juh. M. Park); siis veel Rahvuskultuuriline ring (K. Lipping), Kunstireklaamring (A. Maaser), Muusikaring (B. Meos), Spordiring (E. Soosaar), Malering (Kriegerberg).

Täidesaatvaks organiks koolis on Õpilaskonna esindus, mille eesotsas, nagu juba mainitud, on A. Karin ja sekretäriks E. Villemson.

Õpilaspere annab välja ka trükitud ajakirja „Iloli“, mille peatoimetajaks on õpetaja K. Mihkla, tegevtoimetajaks K. Lipping, pealende veel 5 toimetuse ja talituse liiget.

Hindmõistatise nr. 1 lahendis.

(T. T. G. nr. 2).

Ülalt alla: 1. Apuulia. 2. Sa. 3. Troska. 4. Ase. 5. Roim. 6. Its. 7. Auk. 12. Sakk. 14. Arg. 15. Dan. 16. Aset. 17. Atsteek. 20. Reomaa. 22. Leek. 24. Maa. 25. Eha. 26. Ige.

Pahemalt paremale: 1. Ast. 4. Aaria. 8. Paris. 9. Otu. 10. Obelisk. 11. Uss. 13. Lakard. 18. Ihar. 19. Arst. 21. Genees. 23. Ott. 24. Meedium. 27. Ahe. 28. Gaase. 29. Aakre. 30. Ask.

Auhinna F. Herczeg'i „Djurkovitši tütrede“ sai loosiga Karin Waldmann IIIb kl.

Hindmõistatis nr. 2.

- X—X— 1. esimene periood või osaldestki;
- X—X— 2. jõgi Lätis;
- X—X— 3. kuidas saab linnaelanik endale leiba;
- X—X— 4. Tammsaare „Juuditi“ tege lane;
- X—X— 5. soojuseühik;
- X—X— 6. ajaüksuste näitaja kellal;
- X—X— 7. tatari tõugu rahva liige endistel aegadel;
- X—X— 8. buddha usu preester;
- X—X— 9. veenõu;
- X—X— 10. kirjatöö pealkiri (aine näitaja);
- X—X— 11. keemiline ühendus;
- X—X— 12. kihelkond Harjumaal;
- X—X— 13. milleta ei saa läbi Eesti telegraafiasjandus;
- X—X— 14. kes astub riigi eest võitlema;
- X—X— 15. kuu nimetus;
- X—X— 16. okas, teravik kepiotsal;
- X—X— 17. mahe, pehme;
- X—X— 18. öitsev rukkipea on veel milleta;
- X—X— 19. mis teeb voorimees pukis sõitjaid oodates;
- X—X— 20. kuu nimetus;
- X—X— 21. mis tuleb teha rahval võõra võimu all.

Silbid: a—a—a—al—as—be—ber—da—dur—e—ga—gau—gus—i—is—ja—juu—juu—ka—kei—ki—la—laa—lee—li—lor—ma—ma—miid—ni—o—or—os—su—sõ—ta—ta—ta—tab—tee—tel—ti—tub—va—vaar—ä—äm.

Kes kriipsude ja ristide asemele paneb õiged sõnad, saab riste mööda mõlemas sam-bais ülalt alla lugedes ühe tuntud G. Suitsu luuletise kaks esimest rida.

Õigete lahendajate vahel loositakse 10. novembril O. Luts'u „Karavaan“.